

ROMANIN ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN ÖNEMİ

THE IMPORTANCE OF THE ROMAN FOR CHILDREN LITERATURE

*Gıyasettin AYTAŞ**

Özet

Genel edebiyatın olduğu gibi, çocuk edebiyatının sınırlılıkları sürekli tartışılmakta, birbirinden farklı görüşler ileri sürülerek karşılıklar verilmektedir. Çocuk edebiyatının kendine özgü bir yapısının olduğu artık bilimsel olarak ortaya konmuştur. Çocuk yayınlarının şekil ve içerik özelliklerine ait ölçütler, kimi zaman çocuk edebiyatının sınırlılıklarını belirler. Çocuğun insanın yaşam süreci içinde çok değişken ve özel bir yapıya sahip olduğu, bu yapının genellikle iyi çözümlenmediği görülmektedir. Çocuğun kendine özgü sürecinin tam anlamıyla çözümlenmesi her zaman tartışma konusu olmuştur. Çocuk edebiyatına ait eserlerin içerikleri hakkında yapılan analizler ve buradan elde edilen veriler büyük bir öneme sahiptir. Özellikle konusunu hayattan alan ve hayatın belli bir sürecini ele alan çocuk romanlarını değerlendirmek çocuğu ve çocuğa göreliği tespit anlamından önemlidir. Çocukların okuması gereken romanları ve bunların nitelikleri ile ilgili yapılan tartışmalar önemlidir. Elde bulunan ölçütlerde ortak bir tutumun olmadığı da dikkate alındığında çocuklar için yazılan eserlerde ortak bir bakış açısını ele almalıyız. Çocuklara yönelik yazılan eserlerin içerikleri ile ilgili bilimsel değerlendirmeler ışığında, çocuklar için yazılan romanların yeniden ele alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Roman her zaman büyük ilgi görmüş, uzun yıllar öncelikle bir okuyucu zümresi tercihinine tabi olmadan okunmuştur. Teknolojinin etkin olarak kullanılmasıyla birlikte çocuklar, romana karşı büyük bir ilgi göstermiş, çocuklar tarafından çok okunmuştur. Günümüzde bu ilgi, azalmış görünmesine karşın roman, çocukların her zaman ilgisini çeken edebi türler arasında ilk sırayı almaktadır. Çocuklar için kaleme alındığı iddiasını taşıyan romanlarda bulunması gereken temel özelliklerin neler olması gerektiği, bu romanların başta konu olmak üzere, dil ve anlatım açısından hangi seviyede ve kime göre yazılmış olduğu da dikkate alınması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Roman, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Romanı, Tema, İçerik

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
Ankara /TÜRKİYE giyaytas@gazi.edu.tr Orcid: 0000-0002-1381-1094

Abstract

Borders and dimensions of child literature has been an unsolved problem currently. In spite of different argues about this discipline, child literature has been accepted a discipline scientifically. However, researches and evaluations for children publications ethics has been continued and their values are argued. For emotional dimensions children are diffrent from adults. Because of this reason analysing these dimensions completely is impossible. From this point, analyse about children development are very important for us. Particularly, we have to evaluate and analyze children novels about real life. Argues about children novels have to read by children evaluating in terms of current criters. By the way, these criters hasn't been accepted completely in terms of scientific way. Thus, we have to choose a common way for evaluation. Accordingly all the novels have to re-evaluate in terms of this common criters. Novels are appreciated by readers from now on. Especially, before the millennium, children love novels and cartoons lack of television and Internet. In these days, children have not interested in novels because of technology. Children novels have to be evaluate in terms of common features, themes, stylistic features and levels.

Keywords: Novel, Children's Literature, Children's Novel, Themes, Content

Giriş

Edebiyat, toplumsal hafızanın sözlü ve yazılı olarak dışı vurumu olmanın yanında, güzel sanatların bir dalı olarak estetik algının yansıması olarak da tanımlanabilir. Her seviyede insanın kendi algı dünyasının izlerini aradığı veya yansıttığı edebiyat ürünleri, bu bakımdan özel bir ilgi ile araştırılmış ve üzerinde söz söylenmiştir. Teorik yaklaşımlar ve bilimsel verileri bir yana bırakacak olursak, edebiyat ürünlerinin sosyal ve siyasal süreçlerden bağımsız olmayacağı açıktır. Çocuklar için kaleme alınan romanları da bu bağlamda ele almak ve değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Roman, konusunu hayattan alır ve onu yeni bir kurmaca ile bize sunar. Bu eserler, hayattır ve hayatın kendisidir. Yazar, kurmaca olarak ele aldığı konuları fantastik bir forma sokar ve onu bize gerçeğin sınırları içinde aktarır. Gerçek ise, insanın hayatı farklı biçimlerde anlaması ve algılaması ile şekillenir.

Çocuklar için kaleme alındığı iddia edilen romanların, hangi ilke ve ölçütlere göre kaleme alındığı veya alınacağı her zaman tartışma konusu olmuş, bu eserlerde bulunması gereken genel ve özel ölçütlerin yeterlilikleri ile ilgili ortak bir noktada buluşulmadığı görülmektedir. Kimi araştırmalar, çocuklara yönelik yazılan romanların, çocuğa görelilik ilkesine sahip olması gerektiğini öne sürmektedirler. Ancak görelilik ilkesi de somut verilerle ortaya konmayınca, iddia havada kalmaktadır.

Öncelikle, hangi seviyede ve yaş grubuna yazılmış olursa olsun, bir eserin konusunun uygunluğu üzerinde durulmalıdır. Her konu, her yaş grubu için uygun olmayacaktır. Aynı şey çocuk romanları için de geçerlidir. Onlara yönelik yazılan romanlarda, öncelikle konunun uygunluğuna önemlidir. Bu da yetmez, ele alınan konunun hangi dil ve anlatımla yapılacağı da dikkate alınmalıdır.

Bütün alan uzmanlarınca, bir çocuk edebiyatı eserinde bulunması gereken ölçütler sıralanırken, iki temel ölçütün mutlaka göz önünde bulundurulması gerektiği dile getirilmektedir. Bu ilkelerden ilki ve en önemlisi içerik, diğeri de şekil özellikleridir. Diğer edebi eserlerde şekil çok önemli olmamakla birlikte, çocuklar için kaleme alınan eserlerde, şekil, dikkat edilmesi ve üzerinde durulması gereken hususların başında gelmektedir. Peki, bu nicelik ve nitelik ölçüleri neye göre ve nasıl belirlenecektir? Bunların sınırlılıkları ile ilgili neler söylenebilir?

Öncelikle çocuk kitaplarında, ele alınan temel düşünce veya tema çok açık olmalıdır. Bu durum, çocuğun kafasında farklı imajların oluşmasına engel olmanın yanında, değişik yönelim ve yönlendirmelerin önüne geçilmesini sağlayacaktır. Bu çerçevede eserlerini kaleme alan yazarlar, okurlarıyla duygu ve düşünce alışverişi içine girmeden ve onlara bir şeyler dikte etmeden, hayatın doğal akışı içinde konusunu anlatmış olurlar.

Çocuk edebiyatı eserlerinde ele alınacak konuların başında aile ilk sırada yer alır. Ardından, doğa ve değerlere ait temel kavramlar ele alınması gereken temalardır. Bunlar ve benzer temalar, çocukların şuur altını besleyecek nitelikte ve onun dünya görüşünü zenginleştirmeye yönelik olmalıdır. Dikkat edilmesi gereken en temel husus ise, kavramların veriliş yöntemidir. Bu yöntemin tercihinde, çocuk yazarları, alanın psikolog ve pedagogları ile yakın işbirliği içinde olmalıdır. Temel değerler ve bunların hangi ölçütler içerisinde aktarılacağı her zaman önemlidir. Yaş gruplarına göre, temel değerlerin dozunun çok iyi ayarlanması gerekmektedir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde ele alınacak konular, çocuğun güncel hayatı ile doğrudan ilgili ve gerçeğe uygun, tema ile konu arasındaki ilişki çok güçlü olmalıdır. Çocukların millî değerlere, hoşgörü anlayışına ve sağlam bir kişiliğe sahip olmasına özen göstermelidir.

Çocuğun okuduğu eserin kahramanları ile özdeşleştiği hiçbir zaman unutulmamalıdır. Yazarlar bu hususu göz önünde bulundurarak kahramanlarını seçerken özenli davranmalı, kahramanın fiziksel ve ruhsal özelliklerinin birbiri ile uyumlu ve tutarlı olmasına özen gösterilmelidir. Gereksiz abartılardan ve olağandışlıklardan uzak durulmalıdır.

Çocuk kitaplarında plan ve üslup da son derece önemlidir. Plan tutarlı olmalı, bağlantılar iyi kurulmalıdır. Dil ve anlatım açısından çocuğun ilgisini zinde tutacak bir üslup tercih edilmelidir.

Genel itibariyle, çocuk edebiyatı eserlerinin nitelik ve nicelik özelliklerinin nasıl olması gerektiği sorusundan yola çıkarak çocuklara yönelik yazılmış roman hikâyelerin ele aldığı konu, dil ve anlatım özellikleri bakımından gözden geçirilmesi ve elde edilen veriler ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir.

İnsan yaşamını sürdürebilmek için fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını doyurmak zorundadır. Kendini tanıma, kişilik özelliklerini keşfetme, iletişim ihtiyacını giderme gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için bir takım faaliyetlerde bulunurlar. Çocuklar da bu ihtiyaçlarını karşılamak için yazılı ve sözlü kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlarını karşılamak için de yazılan romanlardan, hikâyelerden, masallardan ve diğer edebi türlerden ilgilerini çekenleri, ihtiyaçlarına cevap verenleri okuyarak gidermeye çalışırlar.

Biyolojik gelişim süreci içinde insanın en hareketli olduğu dönem çocukluk dönemidir. Çocuk, yetişkinler gibi belli bir yerde oturmayı, belli konuları konuşmayı tercih etmez. O sürekli bir değişim, arayış; farklı şeyleri ve yerleri keşfetme peşindedir. Tüm bunları yaparak hayatına hareket ve anlam katar.

Çocuğun her zaman kendini tanımlayacağı, ifade edebileceği, hayal dünyasını geliştireceği bir alana ihtiyacı vardır. Çocuğun zengin bir hayal dünyasına sahip olmasının yanında, çoğu zaman gerçek dünyayı da sorguladığı bilinmektedir. Kişilik ve kimlik gelişimleri bu dönemlerden geçerek oluşur. Romanlar, bu süreçlerin hepsine katkıda bulunur.

1.Romanlarda Çocuk

Çocuklara yönelik yazılan anlatıma dayalı eserlerin başlangıcı 1697’li yıllara dayanmaktadır. 14. Lui döneminde Fransa’da Charles Pearault, halk ağzında anlatılan masalları derleyip kısaltarak çocuklar için kitaplar oluşturur. Bunlar arasında Kül Kedisi, Parmak Çocuk, Mavi Sakal, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi ve Uyuyan Güzel’i sayabiliriz. Bu eserlerle çocukların kendilerine ait ilk kitapları da olur. Bu eserler, diğer ülkelere kısa sürede yayılır

Çocuklar, daha sonraki yıllarda, Daniel Defoe’nun Robinson Cruiso’su ve Jonathon Swift’in Gülüver’in Gezileri gibi eserler, yetişkinler için kaleme alınmış olmasına karşın, çocukların ilgisini çekerek onlar tarafından okunmaya başlar. Charles Dickens’ın “Büyülü Balık Kılıcı”,

Jules Verne'in "Aya Seyahat", "Deniz Altında On Bin Kilometre", "Yeryüzünün Merkezine Seyahat" bunlar arasında sayılabilir. Kipling'in "Ormanın Öyküsü", Mark Twain'in "Huckleberry Finn'in Maceraları" ve "Tom Sawyer'in Maceraları", "İsveçli Robinson Ailesi", Stevenson'un "Hazine Adası", "Pinokyo", "Alice Harikalar Diyarında" 19. yüzyılda çocuklar tarafından en çok okunan eserlerin başında gelir.

Çocuk edebiyatında olduğu gibi, çocuklara yönelik hikâye ve romanında 19. yy'a kadar bir yavaşlama gözlenir. J.J Rousseau'nun eğitim amaçlı yazdığı eserler, birçok yazar tarafından yanlış anlaşılmış ve bu doğrultuda birçok didaktik eser kaleme alınmıştır. Pol ve Virjini J.J. Rousseau'nun etkisinde kaleme alınmıştır. Bu arada Loise May Alcott'un "Küçük Kadınlar'ı" aile çevresinde anlatılan eserleri gündeme getirir. Robert Louis Stevenson'un "Defne Adası" ise macera konulu eserlerin yazımına zemin oluşturur.

20. yy'ın başlarında Anna Swell'in "Siyah İnci"nde hayvan hikâyeleri, Lewis Carroll'ın "Alis Harikalar Diyarında"da fantastik anlatımlar çocuk romanlarının konularını oldukça genişletir.

Amerika'da çocuk yayıncılığı öncelikle millet olma bilincinin alt yapısı gözetilerek kaleme alınır. Bu yüzden eserlerin hemen tamamına yakını didaktik özellik taşır. Türk romanının gelişiminde de öncüler arasında kabul edilen Fenelon'un Telemak'ı, dönemin en popüler eserleri arasında yer alır.

Türkiye'de çocuk hikâye ve romanının gelişimi, dünyadaki gelişimle yakından ilgilidir. Tanzimat çocuk edebiyatının olduğu kadar, çocuk romanının da başlangıcı kabul edilir. Dünyada olduğu gibi, Türk anlatma geleneği öncelikle sözlü olarak gelişir. İlk anlatımlar, masal, bilmece, tekerleme, atasözleridir. Kayserili Dr. Rüştü'nün 1859 yılında yazmış olduğu "Nuhbe-tül Etfal" adlı Arapça alfabe kitabının arkasında çocukları eğlendirmek için kaleme alınan çocuk hikâyeleri, fabl tercümeleri, kısa hayvan öyküleri ilk dikkat çekici eserlerin başında gelir. Ahmet Mithat Efendi'nin "Hace-i Evvel" ve "Kıssadan Hisse" isimli kitaplarının bazıları ilk çocuk hikâye ve romanları arasında sayılırlar.

XIX. yüzyılın ortalarında başlayan çeviri roman ve hikâyeler, genellikle büyükler için kaleme alınmış olmakla birlikte, çocuklar tarafından da okunmuştur. Bu eserlerin konularının dışında, dil ve anlatımları da çocukların anlayacağı bir düzeyde olmadığı açıktı. Bu durumu fark eden bir kısım çevirmen, çocukların da rahatlıkla okuyabilecekleri bir dili tercih etmeye başladılar. Bunlar arasında Bernardin de Saint Pierre'in "Pol ve Virjini"si ile Jules Verne'nin "80 Günde Devri Âlem" adlı eserlerinde

çocukları ilgilendirebilecek bir çeviri dili kullanıldığı söylenebilir. Kitapları Türkçe'ye en çok çevrilen yazarların başında Jules Verne gelir. Onun kaleme aldığı Kaptan Patras'ın Sergüzeşti büyük bir ilgi görür.

Türk edebiyatında çocuklar için kaleme alınan ilk telif roman ve hikâyeler arasında, bir köylü çocuğunun hayallerinden yola çıkılarak kaleme alınan Ebubekir Hazım'ın "*Küçük Paşa*"¹ adlı eseri sayılabilir. Eserde küçük yaşta İstanbul'da bir konağa gelerek burada bir müddet yaşadktan sonra, tekrar köyüne dönen Salih'in trajik hayat hikâyesi konu edilir. Romanda, bir çocuğun şartlara göre değişen hayatının onun üzerinde oluşturduğu kırılmalar, canlı tablolar halinde ele alınmıştır.

Mahmut Yesari'nin "*Bağrı Yanık Ömer*"² adlı eser, kahramanı çocuk olan ilk romanlarımızdan biri olarak kabul edilir. Parçalanmış aileler ve bu durumun çocuk üzerinde oluşturduğu yıkım ve tahribatlar romanın ana konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Boşanan çiftlerin yaptıkları en büyük yanlışlardan biri, çocuklarını arada bırakmaları ve onların büyük acılar çektiklerini çoğu zaman fark etmemelidir. Yesari, bu eserinde, Ömer aracılığı ile arada kalan çocukların acı sonlarını dile getirir.

Reşat Nuri'nin "*Kızılılık Dalları*"³ adlı eserler, bir konağa çocuk bakıcısı olarak alınan Gülsüm'ün burada çektiği eziyetler, kızılılık dalları ile uğradığı şiddet ve kardeşi İsmail'e duyduğu hasret konu edilmektedir.

Bu romanlar arasında "*Bağrı Yanık Ömer*" adlı roman, çocuklar için kaleme alınmakla birlikte, diğerinin konusu çocuk olmaktan öteye geçmez.

Türk çocuk romanında konular iki şekilde ele alınmaktadır: İlkinde genellikle çocuk, eserde bir figür olarak yer alır. Onun etkileyicilik ve yönlendiricilik yönü bulunmamaktadır. "*Çalığışu*"⁴ romanında Munise buna en güzel örnektir. Diğer ele alınış şekli de, romanın asıl kahramanlarının çocuk olmasıdır. Bu eserlerde de romancılarımızda çocuk konusunda ciddi bir gözlem eksikliğine şahit oluruz. Onların çocukluk dönemini yeterince gözlemlemedikleri için, varsayımlar üzerinden yola çıkarak çocuğu anlamaya ve anlatmaya çalıştıkları görülür. Bu yüzden günümüzde çocuk hikâye ve romanları, bir çocuk monografisi şeklindedir.

¹ [Tepeyran], Ebubekir Hazım (). *Küçük Paşa*, Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaacılık, İstanbul.

² Yesari, Mahmut (1030) *Bağrı Yanık Ömer*, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul.

³ Güntekin, Reşat Nuri (1932). *Kızılılık Dalları*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul.

⁴ Güntekin, Reşat Nuri (1922). *Çalığışu*, İkbâl Kitaphanesi, İstanbul.

Aslında bütün bunlar, çocuğun hayatını kuşatan olayların azlığının yanında, yazarın çocuğun gözüyle olaylara bakamayışından da kaynaklanmaktadır. Kimi yazarlar gözleyebildiği veya yaşayabildiği oranda çocuğu anlatmaya kalktığı için çocuk romanları konu bakımından yetersiz kalmaktadır.

Romancılarımız arasında çocuğa eserlerinde en fazla yer veren yazarlardan Reşat Nuri Güntekin, eğitimci olmanın avantajını kullanır. Samipaşazade Sezai Bey'in. "*Sergüzeşt*" romanında 8-9 yaşlarındaki Dilber'in çocukluk dönemi, eserde çocuğa yönelik ilk yönelimler olmakla birlikte, romanın ilerleyen bölümlerde, Dilber'in büyümesi, gelişimi ve Modadaki konağın küçük beyi Celal'e olan aşkı üzerinde durulur. "*Sergüzeşt*", çocuk ruhunun özelliklerinin aktarılmasının ötesinde, çocuğun sefaleti daha çok ön plana çıkarılır. "*Sergüzeşt*" romanı ile "*Kızılıcak Dalları*" romanın çocuk karakterlerinin hayat hikâyeleri arasında ortaklıklar dikkat çekici olmuştur. Bu arada Recaizade Ekrem, "*Tefekkür*" adlı eseri ile dünyaya gelen oğlu Nijad'ın oluşturduğu mutluluğu Tefekkür'de (1887), ele alır. Muallim Naci "*Ömer'in Çocukluğu*", çocuklar için kaleme alınan önemli eserler arasında sayılır.

Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Âti eserlerinde (Fikret'in "*Şermin*" adlı manzum eseri hariç) çocuk hemen hemen hiç yer almaz. Millî Edebiyat'la birlikte Ahmet Rasim, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ve Aka Gündüz çocuklar için eserler kaleme alırlar. Her ne kadar Ömer Seyfettin doğrudan çocukları hedef alarak hikâyelerini kaleme almamakla birlikte, birçok Hikâyesinde çocuk dünyasına ve çocukların rahatlıkla okuyup zevk alacağı birçok hikâye kaleme aldığını söyleyebiliriz.

Halide Edip'in "*Zeynonun Oğlu*" romanında bahsedilen çocuk Hasso, annesinin hayatını etkileyen bir figür olarak romana yansır. Yazar romanına verdiği adla, okuyucuya Hasso'nun hayat hikâyesini sunmuş gibi görünse de romanda Hasso bir figür olmaktan ileri gitmemiştir. "*Sinekli Bakkal*" romanında da Rabia çocukluk dönemi kısaca romana yansır.

Cumhuriyetin ilanından sonra ve özellikle Harf İnkılabı ile birlikte çocuk hikâye ve romancılığında yeni bir dönem başlar. Daha önce basılan kitaplar yeni harfler ile tekrar basılır. Reşat Nuri Gültekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kazanoğlu, Rakıp Çalapala, Kemalettin Tuğcu gibi yazarların kaleme aldıkları kitaplar, çocuklar tarafından büyük ilgi görür.

Çocuklara doğrudan yönelik ilk hikâye ve roman örneklerine 1930'lu yıllardan itibaren rastlarız. Bu çocuk romanlarından ilki Huriye Önez

tarafından kaleme alınan ve 1936'da yayınlanan “Köprü Altı Çocukları”⁵’dir. Bu kitapta Küçük Paşa, Bağrı Yanık Ömer ve Kızılıcak Dalları gibi kimsesiz, korumasız çocukların çektikleri benzer sıkıntılar dile getirilir. Cahit Uçuk’un ilk baskısı 1937’de yapılan “Türk İkizleri”⁶ adlı eseri, 1958 yılında Andersen Armağanı Şeref Listesine girerek Liyakat Madalyası alır. Türk İkizleri, dünyaca tanınan “İkizler” dizisinin 27. kitabı olarak İngilizceye çevrilir. Doğan Kardeş Müessesesinin açtığı yarışmada Mehmet Seyda’nın “Bir Gün Büyüyeceksin”⁷ birinciliği, Nihal Karamağaralı’nın ve Vânû Nurettin’in yazdıkları “Korkusuz Murat”⁸ ikinciliği, Talip Apaydın’ın “Toprağa Basınca”⁹ adlı eseri de üçüncülüğü kazanmıştır. Bu eserler çocuk romancılığımız açısından önemli çabalar olarak karşımıza çıkar.

1960 yılında TDK ve Kültür Bakanlığı çeşitli yarışmalar düzenlenir. Bu yarışmalar çocuk yayıncılığında büyük gelişme gösterir. Rıfat Ilgaz “Hababam Sınıfı”, “Küçük Çekmece Okyanusu” ve “Cankurtaran Yılmaz”¹ yazar. Mehmet Seyda roman ve hikâye türünde “Bir Gün Büyüyeceksin”, “Şeytan Çekiçleri”, “Çikolata” ve “Düşleme Oyunu”nu yazar.

1966’dan çocuk yayıncılığında önemli bir gelişmeye şahit oluruz. Talip Apaydın “Toprağa Basınca”, “Dağdaki Kaynak”, “Elif Kızın Elleri”, Gülten Dayıoğlu “Fadiş”, “Dört Kardeştiler”, “Suna’nın Serçeleri” ve “Yurdumu Özledim” adlı eserleri ile çocuk romancılığında yeni bir dönüm noktası oluşturdular.

1970’ten sonra, teknolojinin de devreye girmesiyle birlikte resimli roman ve hikâyeler yazılmaya başlanır. Albenisi yüksek eserler, çocuklar tarafından büyük bir ilgi görerken yeni bir yayın pazarı oluşturdu. Bu pazardan pay kapmak isteyenler çok fazla dikkat göstermeden çocuk yayıncılığını geliştirdiler.

2.Çocuklar İçin Kaleme Alınan Romanlarda Nitelik

Edebi türler içinde önemli yere sahip olan roman, çocukların dil zevki ve okuma alışkanlığı elde etmelerine büyük katkı sağlar. Bunun yanında çocuk, romanda ele alınan olaylarla, kendi hayatı arasında duygusal paralellik kurar. Çocuklar roman yoluyla, bir oluş ve oluşumu rahatlıkla izleyebilir, kendi hayatlarıyla duygusal bağ kurarak birçok şeyi öğrenir. Bu

⁵ Öniz, Huriye Baha (1936), Köprü Altı Çocukları, Muallim Ahmet Halit Kitap Evi, İstanbul.

⁶ Uçuk, Cahit (1969). Türk İkizleri, Akel Kitabevi, İstanbul.

⁷ Seyda, Mehmet (1966). Bir Gün Büyüyeceksin, Arkın Kitabevi, İstanbul.

⁸ Vânû, Vâlâ Nurettin (1998). Korkusuz Murat, Engin Yayıncılık, İstanbul.

⁹ Apaydın, Talip (1966).Toprağa Basınca, Arkın Kitabevi, İstanbul.

bağlamda kaleme alınan Ali Gürbüz'ün "*Kaptanın Çocukları*"¹⁰ adlı roman, hayatı bütün yönleri ile ele alması bakımından dikkat çeker.

Romanın kahramanlarından Çiğdem, ufak tefek, uzun saçlı, çalışkan, arkadaşları ve öğretmenleri tarafında sevilen, sevimli, zeki, yaşça küçük bir kız çocuğudur. Romanda Çiğdem'in davranışlarından bunu görebiliriz. Çiğdem annesinin, halasının, dadısının, öğretmenlerinin ve ağabeyi Sedat'ın sözünden hiç çıkmayarak onları hiç incitmeden her istediğine ulaşmış ve her zaman ailesi ve arkadaşlarıyla güzel anlar yaşamıştır. Bursa'da çok zor öğrenilen kayak sporunu bile büyük bir sabır ve ustalıkla öğrenmiş ve çok güzel anılarla eve geri dönmüştür.

Ağabeyi Sedat, kendisinden yedi yaş büyüktür. Babası gibi temiz giyinmeyi ve intizamlı olmayı seven, büyüklerinin sözünü dinleyen, babası gibi denizi ve seyahat etmeyi seven bazen da, hırslı, alaycı, söz dinlemeyen bir çocuktur. Babası gibi denizciliğe çok meraklıdır ve diğer ülkeleri görmek istemektedir. Babaları onları Amerika'ya götüreceğine söz verir. Sedat'ın tekne gezintisinde babasını alaya alarak, geri dönmesine izin vermemesi sonucu ölümle burun buruna gelmelerine yol açtığını bunun yanında babası ile Çiğdem'in de hayatlarını tehlikeye attığını ve annesini üzdüğünü görüyoruz.

Babaları, Namık Kaptan Ordu Vapurunun kaptanıdır. Denizci olduğu için sürekli seyahat etmekte. Bu yüzden de ailesinden sık sık ayrı kalmaktadır. Temiz giyinmeyi ve intizamlı olmayı seven biridir. Eşini ve çocuklarını çok sevmektedir. Anneleri, zeki, düşünceli, çocuklarını ve eşini seven üç çocuk annesidir. Dünyaya gelen kardeşleri, onların hayatına yeni renk katar. Sedat ve Çiğdem kardeşlerini çok severler. İkisi kardeşlerinin dünyaya geldiği gün, sevinçlerinden okula geç kalırlar. Çiğdem derse gittiğinde ilk ders bitmek üzeredir. Çiğdem öğretmenin konuşmasına izin vermeden bir solukta kardeşinin olduğunu, çok sevimli olduğunu, onu çok sevdiğini, onun için geç kaldığını söyler.

Romanda Çiğdem ve abisinin yaşadıkları olaylar ve yaşadıkları güzel günler ele almaktadır. Çiğdem ve Sedat'ın babası uzun gemi seyahatlerinden eve dönünce, iki kardeş büyük bir mutluluk yaşar. Romanda birbirine bağlı üç ayrı macera ele alınır. Bunlardan biri, babaları ile birlikte yaptıkları tekne gezintisi sırasında fırtına kopar ve kopan fırtınada sonucunda korkulu anlar yaşarlar. Diğer bir olay da Çiğdem'in okul gezisinde Kilyos'da geçirdiği eğlenceli günler ve Çiğdem ve Sedat'ın yılbaşı tatili için Bursa'ya

¹⁰ Gürbüz, Ali (1958). *Kaptanın Çocukları*, İyigün Yayınları, İstanbul.

teyzelerinin yanına gitmeleri ve orada oldukça eğlenceli vakit geçirmeleri anlatılıyor.

Ele aldığı konu itibarıyla roman, 12-15 yaş grubu çocukları için uygundur. Bilindiği üzere, bu yaş grubunda olanlar, grup ilişkilerine önem verir, düşünce dünyasına girerler. Temel ve soyut kavramları elde etmeye başlarlar. Varlıklara, tabiata ve olaylara canlılık verirler ve kendilerine göre yorumlarlar. Olaylar karşısında duyarlıdırlar. Sorgulayıcıdırlar, çevreyi algılamaktan hoşlanırlar. Kutlamalar, törenler ve özendirmelerden hoşlanırlar. Mesafe ve zaman kavramları netleşmiştir. Paylaşım duyguları gelişmiştir. Olağanüstü bilgilerden çok gerçekçi bilgiler etkili olur.

Çiğdem'in arkadaşlarıyla olan ilişkileri grup ilişkilerine verilen önemi, denize ve Bursa'daki kayağa olan ilgi, tabiata kendilerine göre anlam verip yorumlamalarına örnek verilebilir. Bunun yanında Sedat ve Çiğdem'in babalarının gelişine, kardeşlerinin oluşuna, yılbaşında annelerine ve teyzelerine hediye alışlarına, mürekkep lekesini temizlemeye çalışmaları olaylar karşısında duyarlılığa örnektir. Çiğdem'in sınıf arkadaşlarının Namık Bey'in gittiği yerleri merak edip harita üzerinde incelemeleri sorgulayıcı olduklarına, yılbaşında yapılan kutlama ve Çiğdem ile arkadaşlarının öğretmenleri için hazırladıkları parti; kutlama, tören ve partilere özendirmeye, İstanbul'dan Bursa'ya gitmeleri mesafe kavramının oluşmasına, sonbahardan sonra kışın gelişinin anlatılması, Namık Bey'in üç ay sonra eve dönüşü gibi olaylar zaman kavramının oluşmasına, romanın tamamen gerçekçi olaylar üzerinde kurulması bu yaş döneminde doğaüstü olaylardan çok gerçekçiliğin önemini anlatan bu özelliklerin kazanılmasına yarayan örneklerdir. Çocukların sözcük kapasitesi de geliştirilmek için birçok yeni kavram romanda yer almıştır.

Kitap, insan için yeni bilgiler ve fikirler elde etmek, belki de kendi başından geçmeyecek yaşantıya ortak olmak, zararsız ve kısa yoldan tecrübe sahibi olmak, hayal gücünü geliştirmek bilinenden hareketle bilinmeyenlere ulaşabilmek için takip edilebilecek en doğru yoldur.

Romanlar bilinmeyene yolculuktur. Her yolculukta çocuklar yeni serüvenler yaşar. Belki de hiçbir zaman yaşayamayacağı yaşantılarla romanlar sayesinde tanışır ve o hayata ortak olurlar. Bu ortak olduğu hayattaki olaylardan zarar görmez, karşılaştığı sıkıntılar sayesinde daha da olgunlaşır ve hayata barışık olma yollarını öğrenirler.

Bütün bu özellikler çocuğun iç dünyasını zenginleştirir. Keyifli bir o kadar zorlu bir yolculuktan sonra yaşama dair pek çok şey öğrenirler. Bunu yaparken de yaşama dair pek çok zevklerle tanışmış olurlar.

Çocuklar okuma zevk ve gelişimlerini roman ve hikâyeler aracılığı ile geliştirir. Bu eserlerde ele alınan konu ve kahramanlar, iletmek istediği mesaj ne kadar açık ve yalın olursa bu ilgi artarak devam eder. Çok fazla karmaşık ve birbiri içine giren anlatımlardan soyutlanan romanlar, çocuklarda okuma sürükleyiciliğini engellemenin yanında, çocukların hayatı anlamlandırma ve kavramlaştırmasına engel olur.

Gülten Dayıoğlu'nun "*Dünya Çocukların Olsa*"¹¹ romanında masalsı bir anlatım söz konusudur. Sıcak bir yağmur şenliğinden önceki yaşamda insanlar yerküreyi, kendilerince ikiye ayırırlar. Bu yarım kürelerde yaşayanlar, birbirlerine karşı o kadar acımasızdır ki, birbirlerini yok etmek için çaba harcamaktadırlar. Bu yerkürenin birinin adı Avampaka, diğeri Çirupondu'dur.

Her iki grup, bir diğerini geçmek, onlara üstün gelmek için her fırsatı kollamaktadırlar. Avampakalılar yeni bir aş bulurlar. Bu aş sayesinde kendi insanların boyunun iki metreyi bulmasını sağlayacaklardır. Bu aşırı Çiruponlular da bularak ve kendi çocuklarına uygulamaya başlarlar.

Bu arada her iki yarım kürede yiyecek sıkıntısı belirir. Besinler azalırken, nüfus sürekli artar. Avampakan'ın yöneticileri, bilginlerini bir araya toplayarak bu gidişe ancak Çiruponaya'yı egemenlikleri altına alarak bir son vereceklerini bildirirler. Ancak eldeki güçle bunun başarılmasının mümkün olmayacağını anlaşılr. Bunun için etkili bir çözüm yolu bulmaları gerekmektedir. Sonunda bilin adamları kısa sürede, sadece insanları yok eden diğer canlılara zarar vermeyecek bir silah bulurlar. Benzer silahı Çiruponlular bulmuştur.

Sonunda, Avampaka ve Çiruponlular aynı anda buldukları silahları birbirlerinin üzerine gönderirler. Çok kısa sürede her iki kürede bulunan insanlar, bu silahların etkisiyle ölürlər. Bununla birlikte, iki kürede bulunan aşının etkisiyle 12 yaşın altındaki çocuklar bu silahtan etkilenmezler.

Artık dünya çocuklara kalmıştır. Bununla birlikte, çocukları büyük zorluklar bekler. Aralarında iş bölümü yaparlar. Kız çocukları bebelere bakacak, erkeklerse yiyecek bulacak. Kısa sürede yiyecekler tükenir. Sonunda köylere göç etmek zorunda kalırlar. Burada kendilerine besin kaynakları elde ederler. Çirpunlu ve Avampakalı çocuklar birbirleriyle anlaşarak dostluk kurarlar.

Uzay mekiğinden kurtulan ve gelişmelerden habersiz bilgin ve karısı uzay mekiklerini tamir ederek kurtulurlar. Geri döndüklerinde gördükleri

¹¹ Dayıoğlu, Gülten (1981). *Dünya Çocukların Olsa*, Altın Kitaplar, İstanbul.

onları çok şaşırtır. Öldürücü kimyasal silahı bulan bilgin bunun çocuklar üzerinde etkili olmadığını görünce çok öfkelenir. Avampakauza'lı çocuklar üzerinde sonuç alamayınca, Çiruponların bölgesine giderek orda araştırmalar yapar. Çiruponlar, insan beynini gorillere nakletmeyi başarmışlardır. Onları eğiterek kendi amaçları için kullanmayı planlamaktadırlar. Çocukların yeni düzenini bir türlü içine sindiremeyen bilgin, gorilleri kendine itaat ettirerek bütün çocukları egemenliği altına almak ister. Ancak bunda başarılı olamaz.

Romanda, birbirinden nefret eden iki toplum arasındaki mücadelenin insanlığı sürüklediği felaketin ne denli büyük olacağı; çocuklar arasındaki birlik, beraberlik ve dayanışmanın yetişkinlerin birbirleri arasındaki ilişkiden ne derece üstün olduğu; sürekli düşmanca duygular besleyen insanların sonlarının hiç de iyi olmayacağı ve sonuçta kaybedenlerin hep onlar olacağı bu romanda ana tema olarak seçilmiştir.

Romanın daha çok, 12-15 yaş grubu çocuklara hitap ettiği söylenebilir. Romanda ahlaki değerler üzerinde çok durulmuş. Bunun yanında gerçek ötesi bazı olaylar anlatılmasına rağmen sebep-sonuç ilişkisi birbiriyle tutarlıdır. Günümüz dünyasında yaşanan olumsuzluklara ve geleceğin inşasında çocukların yükleneceği role dikkat çekmesi bakımından eser önemli bir yere sahiptir.

Roman çocukların daha çok ilk gençlik yıllarında tercih ettiği bir edebi türdür. “Çalınmış Çocuklar”¹² adlı romanda annesi ve babası olmayan, önceleri bir çiftlikte yaşama olarak kalan iki çocuğun bütün güçlüklerle rağmen yılmamaları ve sonunda mutluluğa kavuşmaları anlatılıyor. İki çocuk birçok zor duruma rağmen güçlüklerden yılmıyorlar, imkânsız denilebilecek işlere cesaret ediyorlar. Yaptıklarının karşılığını da alıyorlar.

Çocuklar roman sayesinde kurgulanmış dünyaların içine girerek yeni bir dünya keşfeder. Romanda karşılaştıkları olaylara gösterdikleri tepkiler sayesinde, gündelik yaşantılarında da elde ettikleri bu tecrübelerin pratik yararlarından faydalanabilirler. Böylece hata yapma ihtimalleri azalır. Roman ve hikâye model seçme tutkularına hizmet eder. Dengeli ve tutarlı bir kişiliğe sahip olabilirler.

Bilindiği üzere, çocuklar okudukları eserlerde karşılaştıkları durumlarla kendi hayatlarında karşılaştıkları durumlar arasında ilgi kurmakta, karşılaşmaları hâlinde nasıl çözüm bulacakları hakkında tecrübe elde ederler. Hata yapma ihtimalleri zayıflar, onlara hayatla ilgili deneyimler kazandırır. “Çalınmış Çocuklar” romanında Ekrem gibi sosyal statüsü iyi olan birinin davranışlarındaki yanlışlıklar, çocuk eğitimi açısından bir

¹² Tuğcu, Kemalettin (1970). Çalınmış Çocuklar, İtimat Kitabevi, İstanbul.

modelleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Ayşegül'ün koynunda sakladığı ekmeği gören Bay Rıdvan'ın ona kızması hırsızlığın kötü olduğunu; Selim'in engellemek istemesine karşın, Ekrem'in ısrarla eşeğe binmesi ve sonunda eşekten düşerek yaralanmasına kızan babasına “*Selim beni zorla bindirdi*” demesi yalanın ve suçu başkalarının üstüne atmanın kötü bir şey olduğunu ortaya koymaktadır. Romanda olaylar, günlük hayattan seçilmiştir ve gerçek hayatla uyumlu olduğu söylenebilir.

Ayşegül ve Selim çok küçük yaşta çalınmış iki çocuktur. Onlar Bay Rıdvan'ın evinde besleme olarak bulunmaktadır. Kendilerine evde çok kötü davranılmaktadır. Evdekilerin yapacağı işleri daha çok Selim ve Ayşegül yapar. Özellikle aşçı ne zaman Ayşegül'ü görse ya küfür eder ya da ona bir şeyler atar. Ayşegül, Selim'e yapılan haksızlıklara ve ona ekmek verilmemesi üzerine gizlice mutfaktan ekmek alarak ona götürür. Bir gün Bay Rıdvan'a yakalanınca azarlanır, ancak bütün gerçekler anlaşıncı Rıdvan diğerlerine çok kızar. Buna çok sinirlenen aşçı Selim'e mutfakta bir tuzak hazırlar. Kedi diye bağırarak, Selim mutfığa koşacak, aşçı da kediye vuracakmış gibi yaparak Selim'e vurup, Selim'den intikam alacaktır. Aşçı planını uygulamaya başladığında, Selim yerine oradan geçen Bay Rıdvan mutfığa girer ve süpürgeyi kafasına yer. Kurulan tuzağı fark eden Bay Rıdvan, aşçıyı döverek işten kovar.

Bay Rıdvan'ın çocukları babalarının bu iki öksüzü kayırmasını çekemezler. Sürekli onlara tuzaklar hazırlayarak zor duruma düşürmeye çalışırlar. Daha fazla dayanamayan Selim kardeşi Ayşegül'ü de yanına alarak çiftliği terk eder. Sonunda Selim, yıllardır kardeşi olduğunu zannettiği Ayşegül'ün kardeşi olmadığını, onun da kendisi gibi çalınmış bir çocuk olduğunu öğrenir. Her ikisi de ailelerini bulur ve mutlu sona ulaşırlar.

“*Çalınmış Çocuklar*”da mücadele eden insanların, zorluklar karşısında umudunu kaybetmeyen insanların ileride amaçlarına ulaşabileceği anlatılıyor. Bu romanda vurgulanmak istenen fikir iyilerin her zaman kazanacağı ve kötülükten bir iş çıkmayacağıdır.

Çocuk edebiyatının psikoloji ile ilişkisi düşünüldüğünde, “*Çalınmış Çocuklar*”da ele alınan şahıslar dünyası incelendiğinde, modelleme ve buna uygun davranışları görebilmekteyiz. Selim'in mücadelecilik kimliği, hayata direnmesi, Ayşegül'ün korumacı tutumu ve sorumluluğu modelleme için örnek verilebilir. Yazar, kendisi anlatmak yerine, şahıslar dünyası üzerinden göstermeyi daha çok tercih etmiştir.

Roman ve hikâye çocuk için bir arkadaş, bir dosttur. Bu türler, çocuğun yaratıcı düşünme yolunda atacakları adımlara cesaret verirler. Bu

açıdan bakacak olursak, roman, çocukların hayal ve imgelem gücünü geliştirmede bir araç olacaktır.

Vâlâ Nurettin'in "*Korkusuz Murat*"¹³, romanında Bahri Reis, Kısmet'le yük taşımaktadır. Daha sonra bir pansiyon açmaya karar verir. Eşi ve babasını da ikna ettikten sonra eve yeni bir oda ekleyerek pansiyonu açar. İlk müşterileri Murat'ın Okulu bitirdiği gün gelir. Bunlar, Bahri Reis mal taşırken tanıştığı Mühendis Atıf Bey, eşi Mihriban Hanım ve oğulları Turgut Bey'dir...

Murat, Ozan Ali ve Turgut balık tutmak için sandalla denize açılırlar. Burada Turgut'un tuttuğu zehirli dragonya balığı elini sokar. Bir müddet sonra Turgut iyileşir.

Murat sürekli ailesine yardım etmektedir. Kendine verilen görevleri aksatmadan devam eder.

Deli İbrahim sürekli kötülük yapan ve kötü davranan biridir. Onun hazırladığı tuzak, babasını ve kendisini zor durumda bırakır. Tekneleri Deli İbrahim'in verdiği zarar yüzünden batar. Sonunda Murat, arkadaşlarının da yardımıyla gerçek suçlu olan Deli İbrahim'in yaptıklarını ortaya çıkararak babasını suçlanmaktan kurtarır.

Bu romanda ana karakter olarak ele alınan Murat, bir rol model olmanın yanında, onun etrafındaki diğer şahısların tutumları da ortaya konmaya çalışır.

Eser bir macera romanı olmasından ötürü, özellikle 12-15 yaş grubu çocuklarının ilgisini çekebilecek bir niteliğe sahiptir. Kullanılan anlatım dili rahat, olayların birbiri ile bağlantısı tutarlıdır.

Çocuk, hayatı anlamaya ve hayatını anlamlandırmaya başlama aşamasında bulunan bir varlık olarak roman aracılığı ile hayatı anlaması ve onu anlamlandırması için zemin olarak göze çarpmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında roman, çocuk için aslında bir hayali gerçekleştirme, bir filmde rol alma ve bu rolün gereklerini kendi içinden geldiği gibi tasarlamasını fikirlerini sergileme, ortam oluşturma gibi çeşitli fırsatlar sunmaktadır.

"*Yayla Çocukları*"¹⁴ romanında iyi ve doğru olan bir insan ne kadar zorluk yaşasa yaşasın, sonunda hep kazanır ana fikri etrafında konusunu seçmiştir. Niyazi Bey, Konya vilayetinin Evkaf Müdürü, otuz beş yaşlarında, ciddi, çalışkan, memleketine son derece bağlı, yolsuzluğa asla tahammül

¹³ Vânû, Vâlâ Nurettin (1998). *Korkusuz Murat*, Engin Yayıncılık, İstanbul.

¹⁴ Yersel, Faruk Şükrü (1941). *Yayla Çocukları*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.

edemeyen, dürüst bir adamdır. Neriman adında güzel bir eşi ve Nihat adında beş yaşlarında bir çocuğu vardır.

Romanda Nihat, ve onun etrafında gelişen olaylar ele alınır. Babası dürüst biridir. Bu dürüstlüğü yüzünden birçok sıkıntı çeker. Haksız yere sürgüne gönderilir. Eşi buna dayanamayarak hayatını kaybeder. Küçük oğlu Nihat ise bir Bektaşî babası tarafından Halep'e götürülür. Nihat daha sonra İstanbul'da Darüşşefaka'yı bitirir. Değişik görev ve sorumluluklar üstlenir. Sonunda Nihat, kaybettiği babasını sonunda bir tesadüf sonunda bulur.

Çocuğun duygusal, zihinsel ve psikolojik gelişimi açısından önemli yere sahip olan edebî türler içinde roman, yaşanan hayatın dışında farklı bir dünyaya girer. Okuyucu, bu eserler aracılığı ile olaylara daha etraflıca bakabilme yeterliliğini elde eder. Çocuklar için yazılmış romanlar, onlara hayatın başkallıklarını göstermenin yanında, başkalarının serüvenlerini ve deneyimlerini de açığa çıkarır.

Çocuk, romanları okurken çok çeşitli olaylara, durumlara, kişilere yakınlık kurup onları anlayıp, yorumlayıp öğrenerek kişisel gelişimini tamamlamaktadır. Bu nedenle romanlar, çocukların her zaman ilgi duyduğu ve okumaktan büyük zevk aldıkları türlerin başında gelmiştir. Romanın içinde birden fazla olay bulunması, detaylı bilgi ve kahramanların çeşitliliği sebebiyle karmaşık bir yapıya sahip olan roman, daha çok ilk gençlik çağıının edebî türü olarak kabul edilir.

Toros Çocuğu¹⁵ romanında, Ömer, susuzluğun büyük sorun olduğu Arık Köyü'nde yaşayan fakir bir ailenin oğludur. Sorumluluk sahibi, okumayı isteyen bir çocuktur. Annesi onu İstanbul'a okumak için gönderir. Burada da Ömer çok başarılı olur. Liseyi bitirdikten sonra Almanya'ya gider. Eğitimini bitirdikten sonra Türkiye'ye döner. Ancak eğitiminin gereği olan görev verilmez. Bu yüzden hayal kırıklığı yaşar. Köyünün susuzluk sorununu çözmek için proje geliştirir. Yedi aylık bir çalışma sonunda su köye getirilir.

Bu roman, çocuklarda çalışma ve başarıma azminin önemini ortaya koymanın ötesinde, çocukluk sorumluluğu ile yetişkinlik arasındakileri de ortaya koymaktadır.

Romanlarda anlatılan olaylarda çocuk kendi yerini tayin eder. Eserdeki kişilerle duygudaşlık kurar. Düşünce ve davranışlarında olumlu davranışlar meydana gelebilir. Romanın diğer eserlere nazaran uzun oluşu, olay ve kişilerin fazla olması çocuğun daha geniş âlemlerle irtibata geçmesini sağlar. Böylece çocuk zengin bir hayal dünyasına kavuşur.

¹⁵ Yazman, M. Şevki (1943) Toros Çocuğu, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul.

Romanın yaşanmış veya yaşanması mümkün olaylar bütünü olması, hayatın bir tür aynası olmasında çocuğun günlük yaşamdaki olaylara çıkarsamalar yapmasına yardımcı olur.

Roman sanat eseri olduğu için sahip olduğu estetik değerler çocuklarımızın dil zevki ve okuma alışkanlığı kazanmalarına büyük bir katkı sağlar. Bunun yanında çocuklar, romandaki olaylarla kendi hayatları arasında duygusal paralellik kurarlar. Romanlarda gördükleri olaylara kendi hayatlarında karşılaşmaları halinde bu olaylara nasıl tepki verebileceklerini önceden kestirebilirler. Hata yapma ihtimallerini zayıflatır ve onlara hayatla ilgili deneyimler kazandırır.

Çocukların en büyük özelliği; kendilerini anlama, başkalarıyla karşılaştırma kendi hayatları ile başkalarının hayatlarını ölçme olmalarıdır. İşte romanlar ele aldığı olay ve kahramanları aracılığı ile çocuğu önemli ölçüde etkilemektedir. Örneğin; romanda çocuk kahramanların hayatları ile kendi hayatını karşılaştırır, olaylar karşısında nasıl davranacaklarını öğrenirler ve hayata dair deneyim kazanmış olurlar. Ayrıca iyi kurgulanmış romanlar, ulusal kimliğin, ahlak kurallarının işlenmesi ve çocukların bunları okumaları sonucunda topluma ait değerleri de öğrenmesi ve ileride topluma daha iyi uyum sağlaması mümkün olmaktadır.

“Ötelerin Çocuğu”¹⁶ romanında Elif’in başından geçenler ele alınır. Elif’e çocukluğunda *Yedi Canlı*” anlamında “*Tiycan*” denmektedir. Küçük yaşta anne ve babasını kaybeden Elif, üç ablasıyla birlikte büyür. Ablaları Fatma, Zehra ve Ayşe evlenirler. Erkek kardeşi Aliş ise, köy hayatına dayanamayarak denizciliğe başlar.

Romanın ilerleyen bölümlerinde Tiycan diye çocuk yaştayken “Deniz Defterdarı” diye anılan, Kerimoğlu’yla tanıştı. Kerimoğlu, pek erken yaşta eşkiyalığa başlamış seslenilen Elif’in yaşadığı zorluklar ele alınır. Hayatta kalma mücadelesinde, çocukluktan genç kızlığa, oradan da anneliğe kadar uzanan çizgide Elif’in hayatıyla ilgili farklı sahneler şahit oluruz. Bu sahnelerde Elif’le birlikte diğer hikâyeler de yer almaktadır.

Bu roman bir tarihsel dönemin getirdiği sosyal ve siyasal gelişmeleri önce çocuk, ardından da yetişkin gözüyle bize aktarır.

Romanda bazı olumlu tipler özellikle öne çıkarılır Bunlardan biri Hoşbulduk Selim Kaptan’dır. Bu lakabı sanki bütün köy sözbirliği ederek takmıştır. Selim Kaptan, denizden dönünce bütün köye “Hoşbulduk” diye

¹⁶ Halikarnas Balıkcısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı) (1955). *Ötelerin Çocuğu*, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

bağırır. Adı da bu yüzden öyle kalır. Herkesin işine koşar. Üç oğlunu da birer birer kaybeder. Ölen üç oğlunun yerine, öksüz ve yoksul çocukları bağrına basar. Bir kayalarda gezerken yavru martıları kurtarmak isterken düşer ölür.

Kimi zaman çaresizlikten ve geçim sıkıntısından çocuklarını başkalarına vermek zorunda kalanlara da rastlarız. Gökçeler Köyünden dul Mutaflar'ın Zeynep, on çocuğunu birden besleyemediği için toprak kazmaya gücü yetmeyen küçük Emine'yi, Milas'ta dükkâncı Kocabekir Efendi'nin karısı Pakize Hanım'a evlatlık verir. Emine, yıllarca o evde dayak yiyerek hizmet eder. Bu yüzden, uzun yıllar kaçmayı planlar. Severe kaçtığı adam onu yarı yolda bırakınca Emine kötü yola düşer.

Çocukların diğer bir özelliği de kendilerine model seçme eğiliminde olmasıdır. Özellikle okudukları eserlerdeki kahramanlardan büyük ölçüde etkilenmektedir. Bu açıdan çocuk romanlarında kahramanların niteliğine özen gösterilirse, çocuklar bu aşamada seçtikleri modeller onlar için yararlı olacaktır. Özetle romanlar; çocuğun dilin inceliklerini öğrenmesine, okuma alışkanlığını kazanmasına, hayata dair deneyim kazanmasına, yaşadığı toplumun değerlerini, ulusal kimliğini kazanmasında önemli bir yere sahiptir.

“Çocuk Adam”¹⁷ romanında Orhan Seyfi Orhon'un geleneklere uygun yaşayan ailesinin 1908'den sonra değişikliklere uğrayarak Birinci Dünya Savaşının sonuna kadar geçen hayatıdır. Ana fikri ise herkes gibi yazarlarında asıl sevinçlerinin ve ıstıraplarının toplandığı bir hayatları ve onların da herkes gibi yaşayarak çok bedbaht veya mesut olduğudur.

Çocuk Adam romanı birçok tarafıyla Orhan Seyfi Orhon'un hayatını ele almaktadır. Oturduğu sokağın adı Telgraf Sokağıdır. Bu sokakta kapısı yeşil boyalı eski bir Türk evinde dünyaya gelir. Orhon bu evde değişmeyen kurallarla büyür. Baba ailenin mutlak hâkimidir.

Bir de bağları vardı. Hacı baba ona masallar anlatır. İptidai'nin son sınıfındayken Mualla adında pek kibirli mızın attığı kartopu bir çocuğun gözünü kartopu ile şişirir Çocuk Adam bu suçu yüklenir. Bu olaydan sonra Mualla ile samimiyeti artar. Mualla'nın babasının tayininin yurtdışına çıkması üzerine ayrılırlar.

Bu arada komşu kızı Nahide'ye âşık olur. Nahide de bir başkası ile evlenir. Meşrutiyetin ilanına kadar hayatları böyle devam eder. Üçüncü aşkı Halit Bey'in kızı Melike'dir. Daha sonraları Melike Fazıl ile evlenir.

¹⁷ Orhon, Orhan Seyfi (1965). Çocuk Adam, Rek-Tur Kitap, İstanbul.

İlerleyen yıllarda aile büyük bir facia ile karşılaşır.²³ Temmuz bayramı Aksaray yangınında evleri yanar. Kadırga'da üç katlı bir evde kirada oturmaya başlarlar.

Biyografik bir özelliğe sahip bu roman, edebiyatımızda yazarının hayatının gerçekliği ile kurmaca dünyasını birlikte ele alması bakımından dikkat çekicidir.

Romanların aksiyon dolu olması, zamanın, mekânın sürekli değişiyor olması ve tamamen koşuşturmalardan oluşması sebebiyle çocuklar tarafından tercih edilebilir. Bu tür, tüm çocuklar tarafından tercih edilmeyebilir. Kimi zaman polisiye olayları seven, aktif ve anlama seviyesi normalden biraz daha yüksek olan romanlar çocuklar tarafından daha çok tercih edilebilir.

Çocukların romana ilgi duydukları dönemin diğer bir özelliği de kimlik oluşumunun yaşamasıdır. Ergen kimlik oluştururken örnek alır, özdeşleşir. Model aldığı kişileri idealleştirir ve onları taklit eder. Çocuk model alırken televizyondan, okuduklarından, çevresinden vb. yararlanır. Bu noktada çocukların toplumun beklentilerine uygun, tutarlı, dengeli ve sağlıklı bir kimlik oluşturmada romanlar önemlidir. Çünkü çocuk içinde bulunduğu kimlik bunalımında en doğruyu seçme eğilimindedir. Kendine yakın ve sevimli bulduğu roman kahramanı ile özdeşleşir, onu kendine mal eder. Dolayısıyla sağlıklı bir toplumun oluşması için roman kahramanlarının özenle seçilmesi gerekir.

“Çocuktaki Bahçe”¹⁸ romanı iki yılda tamamlamıştır. Roman oldukça ilgi görmüştür. Çeşitli ödüller almıştır. Yazar romanı için herkesin çocukluğundan bir parça var orda yeter ki gururu bırakıp kabullensinler demiştir.

Bir insanın çocukluğunda yaşadıkları olayları yine çocuk gözüyle anlatması, hayatın çocukların gözünden nasıl görüldüğü ve çocukların çevresine nasıl baktığı bu romanın ele aldığı konudur. Romana göre insan, mutlu olmak için kendisiyle ve geçmişiyle barışık olmalıdır.

Romanın kahramanı Feyzi çocukluğuna dönerken geçmişindeki her şeyi orda el değmemiş olarak bulacağını biliyor ve onlara sesleniyor. Feyzi, yirmi odalı Rıfkı Paşa köşkünde geçirdiği günleri annesini, onun hayatındaki yerini, sevdiklerini, annesinden neden nefret ettiğini kısa cümlelerle anlatıyor.

¹⁸ Kayacan, Feyyaz (1982). *Çocuktaki Bahçe*, Tomurcuk Matbaası, Ankara.

Feyzi talimhane meydanında tüfeklerin çatılmadığını futbol oynandığını, azınlıkların buraya gelip futbol oynadıklarını anlatır. Özetle, bu mahallede her türlü mekân ve insanı çocuk gözüyle ve bütün ayrıntısı ile birlikte bize aktarır.

Yazar son sözlerini söyledikten sonra roman biter. Roman Feyzi'nin çocukluğunda yaşadığı köşkü, bahçeyi, çevreyi tasvir ve tahlil ettiği bir kurgudur.

Çocuk için roman neden önemlidir sorusu her zaman sorulagelmektedir. Çocuğun nerede nasıl davrandığını öğrenmesi, yaşanmış örnekler yoluyla kendi yaşam modelini bulması açısından roman önemli bir kaynak görevini yerine getirir. Ayrıca roman, çocuğa, yaşanmış olayların içinde olma, kendine rol biçme açısından önemlidir. Diğer yandan çocuğun hayatı anlaması ve anlamlandırması bakımından da roman önemli bir işleve sahiptir.

Çocuklar yapıları gereği öğrendikleri bazı şeyleri hayal ederek yaşarlar. Bu noktadan hareketle çocuklar, okudukları bir romanın akışına kendilerini kaptırarak o romanda yer alan bir şahsın kimliğine bürünerek onun sahip olduğu rolü üstlenirler ve kendi dünyalarına göre o rolü oynamaya çalışırlar. Bu şekilde gelişen çocuğun gerek hayal dünyası ve gerekse de olaylara bakış açısı değişir ve gelişir. Romanlarda çocukların bu üstün yeteneklere sahip olmalarında önemli rol üstlendiklerinden onların hayatında önemli bir yere sahiptir.

Çocuk, edebiyatın ayrılmaz bir bütünü ve kendisidir. Çocuklar için kaleme alınan birçok edebi tür içinde romanın ayrı ve özel bir yere sahip olmasının altında, bu bütünü çocuğa sunması yatmaktadır. Romanlarda çocuğun dünyasından çeşitli sahneler ele alındığı gibi, onun dışında var olan dünyalara da temas edilir. Bu bakımından romanlar her zaman çocukların ilgisini çekmiş ve onlar tarafından en çok okunan türler arasında yer almıştır. Bu eserlerde ele alınan konular, çocuğun kendi dünyası ile başka dünyalar arasında ilişkilendirmeler yaparak geleceğini oluşturma fırsatı sunmaktadır. Bu yüzden roman çocuk için, çocuk da roman için vazgeçilmez bütün gibidir.

Çocuk edebiyatı ürünleri genellikle dil gelişimi açısından önemli olduğu kadar çocuğun kişisel gelişimini, kendisini ifade etmesini de sağlar. Aynı zamanda anlama ve anlatma yeteneğinin zenginleşmesine katkı sunar. Bu yüzden hangi tür ve biçimde olursa olsun çocuklara rasgele kitap okutmak yerine, onlar için hazırlanmış eserlere yönlendirilmesi gerekmektedir.

Çocuğun zihinsel ve toplumsal gelişim aşamasında, anlatım ve dil gelişiminde, dış dünyaya uyumunda roman önemli bir yer sahiptir. Eğitim-öğretim aşamasında, romanlardan faydalanılarak duygusal ve ruhsal olgunluk ile çocuk arasında bir paralellik oluşturulabilir. Çocuk için roman eğlenirken kendisini eğlendirdiği kendi dünyası dışında yenedünyalar keşfettiği her döneminde kendisine erişebilen bir gelişim aracıdır. Her döneminde ihtiyaçlarına cevap verebilen roman onun gelişimine katkıda bulunurken çocuğun dış dünyaya açılmasına kendini anlamlandırmasına ve anlayabilmesine yardımcı olur. Kısaca roman çocuğun dış dünyaya ve dış dünyanın da çocuğa ulaşmasında önemli bir köprü durumundadır.

Çocukluk çağının ilk dönemlerinde masal, efsane gibi olağanüstü unsurlar içeren eserlerden hoşlanırken roman türünü ilk gençlik döneminde daha çok tercih eder. Zihinsel gelişimlerine paralel olarak çocukların karmaşık bir yapıya sahip olan romanı ergenlik ve ergenliğe yakın dönemlerde tercih etmeleri gayet doğaldır. Zira somut düşünmeden soyut düşünme yeterliliğine geçen çocuk romanın içerdiği olayı bilgi ve kavram çeşitliliğini tümevarım ve tümenden gelimci düşünme yapısıyla çözebilir hale gelir. Buna bağlı olarak romanlar çocuğun zihinsel işlevlerini destekler niteliktedir.

Çocuklar, çocukluk çağının ilk dönemlerinden itibaren fantastik anlatımlara ve başka hayatlara dair izlenimlere her zaman ilgi duyarlar. Bu tür eserler, onları gerçeğe hayal çizgisi üzerinde sürekli hareket ettirir. Genişlemesine olduğu kadar, derin bir anlam derinliğine sahip çocuk, kendi düzlemini takip ederken, karmaşık olan yapıları da çözme merakını taşır. Bu yüzden fantastik anlatımlara ilgi duyar. Kimi romanlar bu özellikleri ile her zaman çocukların ilgisini çekmiştir. Birden fazla olaya sahip olan roman, kahraman ve olay düzleminin ötesine geçebilmektedir. Böylece çocuğun ilgisini çekmenin yanında, onun okuma sürükleyiciliğine de katkı sağlamaktadır.

Hayal ve gerçeği bir arada yaşayan çocuk, çoğu zaman bu unsurları iç içe algılamakta bir arada değerlendirmektedir. 0-15 yaş grubu çocukları genellikle, masalımsı unsurlar içeren eserlerden daha çok hoşlandıkları bilinmektedir. Bu yaş grubu için yazılacak eserlerde masalı anlatımlara yer verilmesi anlamlı olabileceken, daha üst yaş grubu çocuklar için gerçekçi anlatımlara yönelmek doğru olacaktır. Bu yüzden gerçekçi anlatımı esas alan roman, ilk gençlik dönemlerinde daha çok etkili olduğu bilinmektedir. Bu dönem (12-15 yaş dönemi) çocuğun etrafında olup bitenleri “neden?” ve “niçin?” diye sorgulamaya başladığı dönemlerde gerçekçi hikâye veya romanın anlatma dönemi de başlamış demektir.

İmgelem gücü artan çocuk kendini romanda geçen olayların içine katar, romanı kendine mal eder. Böylelikle çocuklar romanda gördükleri durumlarla gerçek hayatta karşılaştıklarından asıl tepki verecekleri hakkında fikir sahibi olur, hayali bir deneyim yaşamış olurlar. Bu kurgusal deneyimler sayesinde çocuklar toplumsal gerçeklerle karşılaşır. Özetle, romanın doğasında bulunan gerçeklik boyutuyla, çocukların masalımsı unsurlardan arınarak topluma uyum sağlaması süreci desteklenir.

Çocuk masaldan, gerçekçi anlatıma geçişi çoğu zaman fark etmez. Onun içindir ki, masalarda kullanılan olağanüstülükler, abartılı anlatımlar ilk zamanlarda çocukların oldukça hoşuna gider. Kendi hayal dünyasının imkânlarını sonuna kadar kullanmaktan büyük zevk duyan çocuk, olağanüstülüklerle kendince bir mantık bularak, onu gerçeğimsi bir tarza sokmakta zorlanmaz. Hikâye ve romanlar, masallardaki olağanüstülüklerin bir devamı gibidir.

Çocuk okuduğu her romanı kendine mal eder, onu yeniden yazar. Fiziksel ve ruhsal gelişimine paralel olarak, romanların gerçekçilik boyutları gelişmeye, masalımsı unsurlardan tamamen arınmaya başladığı görülür.

Çocuk romanları günümüzde üzerinde en çok tartışılan türler arasında yer almaktadır. Kimi araştırmacılar roman kavramına hikâye ile birlikte bir bütün olarak baktıkları için, çoğu zaman çocuk romanlarını ayrı bir başlıkta ele almadıkları gözlenmektedir. Kimileri de, roman konusunun hikâyeden tamamen farklı yapıda olduğuna dikkat çekerek, onu ayrı bir tür hâlinde incelemenin gereğine inanmaktadırlar. Her iki görüşün de kendince tutarlı yanları bulunmakla birlikte, biz romanın ayrı bir tür olarak ele alınıp incelenmesi gereğini düşünmekteyiz.

Çocuk romanlarında karşımıza çıkan bir diğer sorun da, kahramanı çocuk olan eserlerin çocuk romanı sayılmasıdır. Çocuk romanı demek, konuları sadece çocuk ve çocukluk olan eserler demek değildir. Çocuklar, kendi yaşlılarının serüvenlerini dinlemekten ya da okumaktan zevk alırlar. Ancak, konularını yetişkin kimselerin hayatından alan romanlar da çocukları ilgilendirmektedir. Toplumdan soyutlayamayacağımız çocuğun, etrafında görüp izlediği her konuya merak ettiği gerçeğini göz önünde bulundurmakla birlikte, çocuklar için kaleme alınan romanlarda dikkat edilmesi gereken en önemli ayrıntı, onların gelişimlerine uygun olması, psikolojik dengelerinin dikkate alınmasıdır.

Çocukların, konularını yetişkinlerin hayatından alan romanlara daha çok ilgi duymalarının önemli nedenlerinden biri de, onların kendilerine model seçme tutkusundan kaynaklanmaktadır. Bu yüzden çocuk romanlarında seçilecek kahramanların niteliklerine özen gösterilmesi,

çocuğun ileriki yaşlarda daha dengeli ve tutarlı bir kişiliğe sahip olmasına katkı sağlayıcı karakterlere daha çok yer verilmesi gerekmektedir. Çocuk, büyüklerin hayatını, denemelerini anlatan romanları okurken onlara benzemeyi düşünür, hayalî de olsun kendini tatmine çalışır. Çocuğun gerçek hayat karşısındaki zayıflığını yansıtan romanlar ise, çocuğu çekingen, karamsar insan yapmaktan başka bir işe yaramaz.

İlköğretimin ilk kademesinde roman konusu ve hacmi bakımından çocuklara sıkıcı gelen bir tür olduğu için, genellikle roman konusunun ilköğretimin ikinci kademesinde daha çok yer verilmesi tavsiye edilmektedir. Çocukların romanlardan zevk almaları ve onları okumaları için, romanlarda bulunması gereken belli başlı özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Her ne kadar çocuklar etraflarında meydana gelen oluş ve kılışları anlama ve yorumlamada tam anlamıyla yeterliliğe sahip oldukları iddia edilmese de onlar için kurgulanan anlatımlarda bir mantık örgüsünün bulunması konusunda dikkatsiz davranmak da doğru değildir. Yapılan araştırmalar, çocukların da kendi içlerinde bir mantık süzgecine sahip oldukları bilinmektedir. Onlar için kaleme alınan romanların sağlam bir mantık ve anlatım diline sahip olması gerekmektedir. Roman yazarların, yetişkin gözüyle çocuk algısından uzaklaşarak çocuğun kendi gözlem ve deneyimlerini dikkate alması gerekmektedir. Bu mantığın sürekli göz önünde bulundurulması, anlatım planındaki dengeye dikkat edilmesi gerekmektedir.

Ne türde yazılırsa yazılsın, bütün çocuk eserlerinin onların ruh ve beden gelişimine uygun olması gerçeği göz önünde tutulması gerekmektedir. Özellikle çocuklar için kaleme alınan romanlarda bu ruh ve beden gelişimine uygunluk daha büyük bir öneme sahiptir.

Her şeyden önce, anlatıma dayalı eserlerde yer alan şahıslar dünyası, çocukların kendi dünyasından seçilmiş ve onların anlayıp algılayabileceği nitelikte olması gerekmektedir. Bu yüzden romanlarda yer alan karakterler, gerçek hayatla uyumlu olmalı, abartılı ve gerçek hayattan kopuk tip ve karakterlere yer verilmemelidir.

Edebî metinlerde kullanılan dil ve üslup her zaman önemli olmuştur. Eserlerin değerleri de bu ölçülerle birlikte ele alınarak incelenmiştir. Çocuklar için kaleme alınan eserlerde dil ve üslup daha büyük bir öneme sahip olduğu gerçeğinden hareketle, çocuk romanlarında onların beklentileri dikkate alınması gerekmektedir. Çocukların macera tutkusu göz önünde bulundurularak, aşırı tahlil ev tasvirlerle yer verilmeden, diyalogları bol, heyecan, merak ve edebi zevk uyandıracak olaylara yer verilmesi kaçınılmazdır.

Çocuklar için yazılan eserlerde görsel malzemelerin kullanılması ve metinlerin bu görsellerle desteklenmesi gerekmektedir. Çocuk romanlarında da bu hususa özenle dikkat edilmesi, kullanılacak görsel malzemeler de bu açıdan dikkatle seçilmesi ve hazırlanması gerekmektedir.

Öteden beri edebiyat eğitimin de bir parçası olarak görülmüş, edebi eserler yoluyla birtakım bireysel ve toplumsal davranışlar aktarılmaya çalışılmıştır. Özellikle çocuklar için hazırlanan eserlerde bu hususa daha büyük bir önem verildiği, onların bir model olarak geleceğe hazırlanması gerektiği düşüncesinden hareket edilerek eserler kaleme alınmıştır. Bu yüzden roman, çoğu zaman eğitimin bir parçası olarak görülmüş ve bu eserler aracılığı ile çocuklara birtakım olumlu davranışlar aktarılmaya çalışılmıştır.

Roman ve hikâye, hayata dair çeşitli dönüm noktalarını anlattığı, geçmişle gelecek arasında bağ kurduğu için eğitim açısından diğer türlerden daha özel ve önemli bir yere sahiptir. Çocuklar roman yoluyla, bir oluş ve oluşumu rahatlıkla izleyebilirler.

Sonuç:

Bizim çocuğu anlamamız ve yorumlayabilmemiz gerçekten zordur. Bunun için bazı ölçütler kullanmamız gerekir. Bunlar edebi, sosyal ve psikolojik ölçütlerdir. Edebi ölçütlerin de başında romanın yer aldığını söyleyebiliriz. İnsanlar hoşlarına giden etkinliklerde bulunurlar, hoşlarına giden işlerde çalışmak isterler ve ilgilerini çeken ve ihtiyaçlarını karşılayan kitapları okurlar. Aslında bireyler bu yolla iç âlemlerinde gizli kalmış duygu, düşünce ve olguları dış âlemde müşahade ederler. Çocuk için de bu durum geçerlidir. İnsanlar kendilerini iyi gösteren aynaya bakmaktan hoşlanırlar. Roman da çocuk için bir aynadır zaten. Romanın konusunu düşünürler, olaylarını hayal dünyalarında yaşarlar ve kahramanları da kendileridir. Bizler çocuğun hangi tür romanlar okuduğunu iyi tespit edebilseniz, çocuğu anlama yolunda önemli bir mesafe kat etmiş oluruz. Çocuklar için roman yazılması, eserler verilmesi çocuğa önem verildiğinin ve çocuğun keşfedilmesi gerektiğinin en önemli göstergesidir. Bu günün çocukları yarının büyükleri olacağı için çocukları iyi anlamalıyız ve onlara sahip çıkmalıyız. Bu da onları aramaya yarayan her türlü objeye ve araçlara sahip çıkmamızla mümkün olacaktır.

Gerçek ve hayali bir arada yaşayan çocuk, bu bağlamda ele alınan romanlara ilgi duyar. Genellikle gerçek hayata dair unsurları roman aracılığı ile keşfeden çocuk, gerçekte nasıl bir dünyada olması gerektiğini, romanın kahramanlarını örnek alarak, onlarla özdeşleşerek kişiliğini oluşturur. Bu

yüzden, çocuklar için kaleme alınacak romanlar dikkatle yazılmalı ve okunmalıdır.

Roman, çocuğa hayatı tanıtır, boş vakitlerini değerlendirir, zevkli ve heyecanlı vakit geçirmelerini sağlar. Çocuklar için kaleme alınan romanlar, çocuğu sıkmayacak, onun ilgisini çekecek, onun düşünce ve hayal dünyasını anlamlandırma ihtiyacını karşılayacak özelliğe sahip olmalıdır.

Roman bir hayatı bütün yönleri ile anlattığı, geçmişle gelecek arasında bağ kurduğu için çocuklar arasında diğer türlerden daha özel ve önemli bir yere sahiptir. Çocuklar roman yoluyla, bir oluş ve oluşumu rahatlıkla izleyebilirler.

Kaynakça

- Gökşen, E. N. (1975). Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız. 3. Baskı, İstanbul: Hikmet Dava Çağ.
- Gürel, Z., Temizyürek F. & Şahbaz, N. K. (2007). Çocuk Edebiyatı, Ankara: Öncü.
- Nas, R. (2002). Örneklerle Çocuk Edebiyatı. 1. Baskı, Bursa: Ezgi.
- Oğuzkan, A. F. (2010). Çocuk Edebiyatı. 9.Baskı, Ankara: Anı.
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlük. 10. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yalçın, A. ve Aytas, G. (2008). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ.